

Vésmadarak évadja

Mostanában azt olvasom, hogy a világ már nem lesz olyan, mint eddig volt, a nagy járvány mindent megváltoztat; más lesz a világgazdaság, a nemzetközi kereskedelem, az iskola, az életünk. Ezt írja Lányi András az április 3-i Válasz online-ban és George Monbiot a március 25-i Guardianban. A tizenkét évvel ezelőtti hangulat uralkodik. Akkor összeomlottak a tőzsdék, a nemzetközi pénzügyi rendszer és a világgazdaság, az amerikaiak elvesztették megtakarításaik felét, az államok eladósodtak. Az volt az általános vélemény, hogy a világ már nem lesz olyan, mint addig volt, a bankok nem tehetik azt, amit addig csináltak, a „neoklasszikus szintézisnek” nevezett gazdaságpolitika megbukott. Aztán eltelt néhány év, és a bankok ott folytatták ahol abbahagyták, vezetőik a szanálásukra adott állami pénz egy részét elnyaralták, a gazdaságpolitikák – egy rövid keresletélénkítő, keynesista kitérő után – mit sem változtak, az emberek elfogadták, hogy az időnkénti válságok a kapitalizmus szükségszerű velejárói, a tőkés gazdaság ciklikussága természetes jelenség, csak a hosszú konjunktúra miatt sokan azt hitték, hogy sikerült kiküszöbölni.

A 2008-2011-es világgazdasági válságról szóló elemzéseim itt olvashatók:

<http://kisskaroly.x3.hu/gazdasagelmelet.php>

Az akkori „ezután minden másképp lesz”-hívók, mint ahogy a maiak sem, nem számoltak egy alapvető tényvel; a kapitalizmus hihetetlenül nagy életerejével, virulens jellegével. (Ez a jelző is átköt a mai témánkhöz.) A XX. század második felének kapitalizmusa, mely a jóléti gazdaságtanon alapszik, a nyugati világban fantasztikus eredményeket produkált, és még legalább három milliárd embernek (a feltörekvő országok népességének) is alapvetően megjavította az életkörülményeit. Bármit is írjon Piketty, a szegénység a világban óriási mértékben csökkent. És bármennyire is nőttek a szűk legmagasabb és legalacsonyabb jövedelmű rétegek között a különbségek, sokkal nagyobb súllyal esik a latba az, hogy Kínában, Indiában és a többi feltörekvő országban százmillióknak lett munkájuk és elfogadható szintű, állandó jövedelmük.

És akkor most az új károgoók azt jósolják, hogy egy 90 nanométer (a milliméter 90-milliomod része) nagyságú kis kórokozó – mely még egy átlagos baktérium mellett is eltörpül – romba dönti a világgazdaság hatalmas építményét. Egy olyan képződmény, melyre még az „élőlény” jelző sem alkalmazható egyértelműen (hiszen önállóan, „virion” formában még anyagcserét sem képes folytatni). Melynek RNS-e, örökítő anyaga alig 30 ezer bázisból áll, szemben pl. az emberi genom 3,2 milliárd szekvenciájával (bázispárjával).

Lásd a vírusok hasznáról szóló írásomat: http://kisskaroly.x3.hu/evolucio/mifele_fajzat.pdf

Mint minden járvány, ez is átvonul majd a népességen, a legérintettebb korosztályokban valószínűleg nagy pusztítást fog végezni (én is a 75 fölöttiek csoportjába tartozom), és minden folytatódik a régiben. A mai globalizált világgazdaság nem egy zsinetekkel rángatható marionett-bábu. A világgazdaság globalizációját az új és a legújabb technológiák kényszerítik ki, nem elhatározás kérdése, hogy félelmünkben mától kezdve a lokális szintekre helyezük a hangsúlyt. A globalizáció és az új technológiák korszakunk olyan jellemzői,

melyek nem szoríthatók vissza. A lokalitás felé mutató tendenciák is csak egy globalizált rendszeren belül képzelhetők el. A mindenkori járványveszélyre tekintettel valószínű, hogy a globalizáció virtuális formái nagyobb súlyt fognak kapni, de ez az eddigi folyamatoknak is jellemzője: amikor emberek, áruk, alkatrészek, nyersanyagok mozgása, szállítása helyett egyre inkább az információ „utazik” majd a világrészek, országok, telephelyek között.

Úgy Lányi András, mind George Monbiot azzal érvelnek, hogy a mai méretű világgazdaság ökológiailag fenntarthatatlan, és tönkretesszük a bioszférát, az emberi tevékenységet fenntartó ökoszisztémákat. *Ez így igaz, én ettől már közel négy évtizede rettegek.* De mi köze van ennek a tavaly megjelent koronavírushoz? Járványok a középkorban is voltak, sokkal pusztítóbbak, sőt, még az első világháború után is több, mint 20 millió embert vitt el a spanyolnátha – pedig akkor az ökoszisztémák még viszonylag épek voltak, a világgazdaság még nem volt globalizált, és az emberek ritkán utaztak kontinensek között, akkor is hajóval. A mai globális világ éppenséggel visszaszorította a járványokat, nem pedig fordítva. És azért ne zárjuk ki annak lehetőségét, hogy a mikrobiológia egyre sikeresebben fog harcolni a kórokozók ellen. Elengedhetetlen, hogy erről is szóljunk pár szót.

Megítélésem szerint az idős korú áldozatok mellett a mai járvány legnagyobb vesztese a bioinformatika és a génebézés lesz. (De az is lehet, hogy győztese.) Évek óta azzal büszkélkedünk, hogy képesek vagyunk emlősöket klónozni (sőt, titokban bizonyára embert is), testi sejteket visszafiataltítani, baktérium DNS-ét kioperálni és azt mesterséges DNS-sel helyettesíteni, képesek lennénk egy újszülött különféle (fizikai és mentális) adottságait meghatározni. A mikrobiológia – élve az információs technológia adta lehetőségekkel – szinte bármire képes. Az informatika és a nanotechnológia mellett ezé az ágazaté a jövő. És most az egész világ ettől a 90 nanométeres kórokozótól retteg, és lassan leáll a világgazdaság. Ne szépítsük, ***ez a mikrobiológia, a genomika nagy szégyene.*** Vajon hogyan fognak reagálni most a finanszírozók, a kormányok és a befektetők? Ez a jövőorientált, favorizált, fantasztikus nagy távlatok előtt álló iparág nem tudja megmondani, hogy hogyan kellene megakadályozni, hogy a SARS-cov-19 jelzésű virion a légzőszervek sejtjeinek felületén található ACE2 fehérjéhez kapcsolódjon. Meg arról is csak közhelyeket képes mondani, hogy miért ellenállók vele szemben a fiatalok, és miért betegednek meg az idősök. (Az, hogy a fiatalok immunrendszere erősebb, nem magyarázat a korszpecifikus fertőzésekre.) Persze az is lehet, hogy az ágazat még nagyobb finanszírozást fog kapni, de a támogatás valószínűleg a célorientáltabb kutatásokhoz és eredményekhez lesz kötve.

Írásomat a 2008-2009-es világgazdasági válságra utalással kezdtem. Annak idején sokat foglalkoztam a válság okaival és várható következményeivel. Meglepődve olvastam, hogy a közgazdaságtan nagy arcai közül többen azt vallották, hogy a tudományának nem célja a válság előrejelzése vagy kezelése (azaz a gazdaságpolitika kiszolgálása). Remélem, a mikrobiológia mai vezető tudósai nem tekintik példaképüknek az akkori hangadó közgazdászokat.

Kiss Károly
közgazdász és társadalomkutató